SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 242. JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, DECEMBER 19, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 19-го ГРУДНЯ 1990 Ч. 242. РІК XCVII

НА ЗАХИСТ С. ХМАРИ

До Верховної Ради УССР
На руки голови Верховної Ради
Леоніда Кравчука
Київ, вул. Кірова 5.
Україна

Високодостойний Пане Кравчук!

Головна Управа Товариства Українських Інженерів Америки, яке об'єднує інженерів українського походження, проживаючих у З'єднаних Стейтах Америки, на своїх 19-их сходинах 5-го грудня схвалила висловити гострий протест та обурення з причини позбавлення депутатського імунітету та арештування народного депутата України Степана Хмари, яке мало місце 17-го листопада. Вважаємо, це актом нелегального насилля, нечуваного ніде в культурних демократичних країнах.

Ми вимагаємо Ваших негайних та посилених заходів, щоби добитися звільнення цього народного депутата та привернення належного йому депутатського стану та імунітету.

За Головну управу
Роман Гавриляк,
голова ТУІА

В Торонто демонстрували в обороні С. Хмари

Торонто (О. Соколик). — Це вже третій раз цього року українська громада сотнями сходиться тут перед онтерійським парляментом. Перший раз, в сумну чорнобильську річницю тисячі прийшли пригадати світові про цю трагедію. Зі щирим словом виступив тоді провідник Нової демократичної партії Боб Рей, сьогоднішній прем'єр Онтаріо.

Друга була радісна маніфестація. В ній українська торонтонська громада, знову ж в кількох тисячах, проголошувала підтримку проголошенню суверенітету України з гаслом „Ми з тобою — український народе!" Над радістю з першого кроку до суверенітету стояв великий знак запитання: А як буде далі?

Події довго не чекали. Провокаційно і нелегальним рішенням відібрали депутатові до Верховної Ради, д-рові Степанові Хмарі, імунітет і посадили у в'язницю.

Обурений Конгрес Українців Канади Відділ Торонто, скликав третій раз громаду під парлямент Онтаріо, в неділю, 15-го грудня. І знову коло 3,000 людей прийшло сказати світові про дійсну „гласність і перебудову".

В год. 2-ій по полудні Марія Шкамбара попросила Владику Ізидора Борецького та отців митратів П. Бублика, М. Стасіва, І. Вацюка відмовити молитву в супроводі хору „Бурлака". Коротко промовляли голова КУК в Торонто Ярослав Соколик, адвокат Ігор Бардин, який саме повернувся з Києва, куди їхав від Міжнародної Амнестії, і йому не дали дозволу зустрітися з С. Хмарою. Говорили: депутат до Верховної Ради Сергій Головатий, депутат до обласної Львівської Ради Тарас Чорновіл, Джо Кордієр, посол парляменту Онтаріо, представник балтійців і президент „Чорної стрічки" Маркус Гесс та д-р В. Верига, генеральний секретар СКВУ. Прочитали лист неприсутнього міністра онтарійського уряду Е. Зємби, лист федерального посла д-ра А. Кіндія прочитав С. Патон.

Максим Троян і Адріяна Стех прочитали текст петиції до прем'єра Канади Бриана Малруні та голови Верховної Ради України Леоніда Кравчука. Ці петиції підписували присутні на демонстрації.

Зворушливим був виступ мистця співу Нілі Крюкової, яка саме приїхала з Києва і розказала про свої переживання під час голодівки зі студентами в Києві.

Могутнім „Слава Україні! Слава!" та „Ще не вмерла Україна" закінчилася демонстрація. Канадська преса, радіо та телевізія звітували обширно про С. Хмару і позитивно про демонстрацію.

ЕВРОПЕЙСЬКА СПІЛЬНОТА ГОТОВА ДО ІНТЕҐРАЦІЇ

Рим. — В неділю, 16-го грудня, тут, у столиці Італії розпочалася важлива, на думку політичних аналітиків, конференція голів держав членів Европейської економічної спільноти на якій, як сподіваються, будуть прийняті важливі рішення у справі економічної і внутрішньої політики, вияснення існуючих проблем і спірних питань між членськими державами ЕЕС та прийняття постанови про створення одної европейської грошевої валюти.

З хвилюною відходу з пост прем'єр-міністра Великобританії Марґарет Тачер, яка противилася ідеї европейської інтеґрації, усунено бар'єру непорозуміння в цій справі тому, що новий прем'єр-міністер і голова Консервативної партії Англії Джан Мейджор вже раніше підтримував цю, свого роду унікальну, ідею всеевропейської одности.

Уже в першому дні роботи конференції було прийнято декілька важливих рішень, які включають також пославлення, а потім цілковите зняття економічних санкцій проти Південно-Африканської Республіки на загальну вимогу уряду білої меншости і опозиційної, але менш-більш задоволеної чорної більшости. Було також прийняте рішення ЕЕС започаткувати допомогу харчовими продуктами в більших розмірах для Совєтського Союзу. Прийнято також дуже гостру пересторогу для президента Іраку Саддама Гуссейна, який на думку більшости членських держав повинен вивести свої війська з Кувейту до визначеної Радою Безпеки ООН дати, тобто до 15-го січня наступного року.

У чисто технічному плянi учасники конференції прийшли до переконання, що треба за всяку ціну збільшити ролю і авторитет Европейського парляменту, виправити спільну політику введення всеевропейського громадянства. Ніхто, крім кількох осіб, які займаються цією справою вже від років, не знає, як на практиці виглядатиме ця справа, бо навіть уряд Дж. Мейджора з Великобританії ніколи не погодиться на заміну британських паспортів на всеевропейські.

Існую також труднощі у справі випрацювання всеевропейської воєнної політики. Ірляндія, наприклад, навіть не є членом Північно-Атлантийського Оборонного Союзу (НАТО), а Швеція, навіть якщо буде прийнята до ЕЕС, не відмовиться від свого традиційного невтралітету. Здається таки найкраще окреслив ситуацію, яка тепер заіснувала в Европейській спільноті, вже згадуваний прем'єр-міністер Великобританії Дж. Мейджор, який заявив, що створилась тепер в Европі свого роду метаформоза. На конференції було прийнято „меню", яке включає всі страви (тобто побажання і проблеми) учасників, але не зроблено жодного заключення. Продовжуючи цю саму справу прем'єр Італії Джуліо Андреотті підкреслив, що немає потреби кожного разу заглядати до „меню". Головним досягненням європейців є те, що вони погодилися сісти за один стіл і говорити про принципові питання.

М. ҐОРБАЧОВ ДОМАГАЄТЬСЯ РЕФЕРЕНДУМУ У РЕСПУБЛІКАХ

Москва. — У понеділок, 17-го грудня тут розпочалася сесія З'їзду народних депутатів СССР на якій, вже на самому початку, розпочались серйозні труднощі. Депутат із Чічено-Інгушеції (північний Кавказ) Сажі Умалатова, виступила з різкою критикою президента СССР Михайла Ґорбачова, склавши на нього всю відповідальність за всі труднощі політичного й економічного характеру, які довели Совєтський Союз над берег пропасти і загрожують йому розпадом. „Керувати країною далі М. Ґорбачов немає жодного морального права", — заявила Умалато ва і додала, що вносить пропозицію висловити президентові вотум недовір'я.

Ніхто з депутатів З'їзду не мав відваги підтримати Умалатову, але коли президія поставила внесок під голосування 426 депутатів згодились з пропозицією ватому недовір'я, але решта партократів (1,288) голосували проти. 183 депутати здержались. Деякі з депутатів пропонували, що спочатку треба вислухати звідомлення президента про ситуацію в країні, а потім приймати пропозиції. Деякі оратори демагоги взагалі були проти голосування над внеском Умалатової.

Західні кореспонденти, які слідкували за перебігом відкриття З'їзду депутатів по радіо і телевізії кажуть, що „ті люди, які зовсім не знають суті і принципів демократії, противляться, якщо хтонебудь виступає з протилежною думкою, або ставить під сумнів працездатність і політику їхніх комуністичних кумирів.

На протязі першого дня нарад З'їзду були також інші контроверсійні справи, які, нема де правди діти, загострював часто сам М. Ґорбачов, який не складав звіту президента в сенсі звіту західніх голів уряду, але у піднесеному тоні стверджував правельність своєї політики і домагався чергових уповноважень (скільки ж він їх вже має) для придушення тих чорних сил в СССР, які, мовляв, діють на шкоду батьківщини (він має на думці комуно-московську імперію), яку він за всяку ціну хоче зберегти вкупі, не зважаючи на тактику і не рахуючись з волею поневолених Москвою народів. Маючи моральну підтримку Заходу, включно із З'єднаними Стейтами Америки, новий диктатор СССР М. Ґорбачов „сварив" на націоналістів і сепаратистів у республіках, що вони перешкаджають йому у заходах підписання нового союзного договору і змагаються не тільки за повний суверенітет, який доречі вони вже проголосили, але за вихід з Союзу і створення своїх незалежних держав.

Західні аналітики кажуть, що коли Ґорбачов дійшов до цього пункту самостійности для республік, він радше виглядав за пультом, як його колишній реваль Єгор Лігачов, який хоч тепер не бере активної участи у політиці, але залишився депутатом З'їзду. Він (Лігачов) і його чисельні прихильники був перший, який похвалив теперішню політику і тверду лінію М. Ґорбачова кажучи, що проповідувана ним раніше політична лінія є одинокою правильною дорогою для вдержання єдности імперії.

Правда, М. Горбачов вибрав дещо інакший шлях, шлях політичного хитруна. Він таки на З'їзді депутатів запропонував, що треба перевести загальний референдум у республіках і встановити: хто є за підписанням союзного договору, а хто є за вихід з Союзу. Він і його прихильники знають, яка існує тепер ситуація в більшості республік і яку силу становить під теперішню пору Комуністична тоталітарна партія, яка максимально працюватиме, легально і способами КҐБ, щоб створити штучну більшість тих, які хочуть й далі залишатися в комуно-московському ярмі.

Немає сумніву, кажуть місцеві ліберали і знавці підсовєтської проблематики на Заході, що М. Горбачов марширує в рядах правих, консервативних сил. Його виступ на З'їзді депутатів нічим не відрізняється від подібних виступів Леоніда Брежнева, а потім Є. Лігачова, чи подібних російських шовіністів.

Ю. Бадзьо очолив УДП

Київ (УНІАР). — Тут 15-16-го грудня в клюбі Київського Інституту Народного Господарства відбувся установчий з'їзд Української Демократичної Партії, на якому ухвалено статут та програмові принципи. В з'їзді взяли участь 523 делегати, які обрали керівником УДП Юрія Бадзя, колишнього політв'язня, а заступником голови та парляментарним лідером обрано Дмитра Павличка.

З'їзд ухвалив низку документів, у яких висловлено неґативне ставлення до нового союзного договору. Партія обрала собі за мету побудову незалежної української держави на принципах ринкової економіки, рівноправности усіх форм власности і політичного лібералізму.

У Дніпропетровському 15-го грудня відбувся другий з'їзд Народної Партії України (НПУ) з участю делегатів від 11 областей України.

У приміщенні Спілки Письменників України 15-го грудня відбулося ширше засідання Координаційної Ради Всеукраїнського Товариства Репресованих. Обговорювалось питання підготови до всесвітнього конгресу українських політичних в'язнів. З пропозицією провести такий конгрес виступила Світова Ліга Українських Політв'язнів з Вінніпегу, Канада. Рада ухвалили провести конгрес у Києві 29-30-го червня 1991 року, а також у Львові науковотеоретичну конференцію про репресії в Україні 1918-1990 років. Ухвалено заяву про історичну відповідальність КПСС-КПУ за вчинені злочини.

У Києві на 28-му з'їзді КПУ 14-го грудня затверджено перший статут КПУ за всю її історію. З'їзд прийняв рішення, що КПУ залишиться складовою частиною КПСС.

В газеті „Московские Новости" з 16-го грудня надруковане повідомлення про побиття 1-го грудня народного депутата України Олександра Гудими на території Вінницької области („Свобода", ч. 232 з 5-го грудня). В повідомленні сказано, що депутата Верховної Ради України С. Гудиму жорстоко побили і що серед напасників були секретар Барського Районного комітету КПУ, кілька секретарів колгоспних партійних комітетів та голови колгоспів. Свідки стверджують, що під час побиття О. Гудими і супроводжуючих його осіб, на місці екзекуції перебувала духова оркестра, котра грала похоронний марш.

Українець став світовим чемпіоном з веслування

Познань, Польща (М. Б-й). — Тут відбулися змагання за світовий чемпіонат з веслування, у яких українець на ім'я Мишко Сливинський здобув перше місце.

В розмові з Юрієм Герциком, майстром спорту з веслування, який підтримував голодуючих студентів з чорною пов'язкою в Києві, виявилося, що М. Сливинський, здобувши чемпіонат, негайно після закінчення фінального заїзду, проїхав по веслувальному каналі з жовто-блакитним прапором.

В Гартфорді засновано Т-во Допомоги Україні

Гартфорд, Конн. (Л.Ч.). — Українська громада м. Гартфорду і околиць, підтримуючи громадський здвиг діяспори в ЗСА, тут у неділю, 9-го грудня, у приміщенні парафіяльної школи української католицької церкви відбула загальне віче оформлення Т-ва Допомоги Україні.

Відкрив віче Орест Кузьма, голова Ініціятивного комітету, запросивши отця монс. Степана Чомка відмовити молитву. Головою Президії було обрано Мирона Красія і двох секретарів. Голова Президії привітав гостя з України Юрія Сорочика, молодого народного депутата УССР і ССCР, а також члена Руху, борця за демократизацію і перебудову в осягненні суверенітету та незалежности українського народу. О. Кузьма подав короткий звіт діяльности Ініціятивного комітету від червня 1990 року, коли понад 20,000 дол. було зібрано і заделкровано на допомогу жертвам, Чорнобиля та зібрано 4,634 дол. на Рух. 12,000 дол. переслав Ініціятивний комітет на купівлю апарату рри аналізи крови, та 1,500 дол. передано до Філядельфії на прохання Михайла Гориня. Присутні висловили уступаючому голові подяку.

Головний доповідач віча Ю. Сорочик привітав присутніх в імені своїх виборців в Україні і зазначив, що йому приємно зустрітися з українською громадою, перед якою поділився найновішими подіями в Україні, аналізуючи складну боротьбу Демократичного Бльоку проти консерватистів-комуністів (239) у Верховній Раді УССР. Він зазначив, що зустрічав літак „Мрію" у Києві і що він надіслані ліки і товари були розділені згідно з призначенням. Цілком логічно, що виникають проблеми, бо кожен хоче пропаґувати свою вкладку допомоги потребуючій Україні. Настав історичний час будування української державности у складній ситуації, де Рух відіграє важливу ролю і динамічну роль перебудови гнієного 70-річним терором українського народу. Нам, як ніколи, потрібна національна єдність, без конфесійних та реґіонально-політичних розбіжностей. Доповідач вислухав на ряд запитань, які стосувались подій в Україні. Ю. Сорочик студіює тепер право і репрезентує виборців міста Львова.

Після дискусій і перегляду відеофільму з України була перерва, призначена для реєстрації членства товариства та вибору нових керівних органів. Номінаційна комісія запропонувала слідуючий склад нової Управи, яких присутні обрали одноголосно: Ігор Білинський — голова, Андрій Бойко — заступник голови фонду Чорнобиля, М. Красій — заступник голови фонду Руху, Орест Кузьма фінансовий референт, Євген Сиротюк, Олесь Кузьма секретарі, Теодор Ястребський — скарбник, Михайло Матіяш, Леонід Чудовський — преса та інформація, Ксеня Кизик — референт молоді, Галина Щулевська (Ню Бритен), д-р М. Яцух (Колчестер), Ірена Здирко

(Закінчення на стор. 3)

У СВІТІ

МІНІСТЕР ОБОРОНИ Ізраїля Моше Аренс заявив кореспондентам, що він не має наміру міняти свого рішення про висілення чотирьох палестинців, яких підозрівають у вбивстві трьох ізраїльців в Тель-Авіві минулого тижня. Він додав, що його уряд буде тепер частіше застосовувати такий спосіб покарання проти терористів. „Усіх запідозрених в терористичній активності ми будемо висилати поза кордони Ізраїля без жодної застанови", — заявив Аренс. Рішення ізраїльського уряду в тій справі викликало гостру реакцію в світі, зокрема серед арабських країн. Деякі погрозили навіть відплатними акціями в недалекому майбутньому.

НІМЕЦЬКИЙ УРЯД КАНЦЛЕРА Гельмута Коля в Бонні дав зарядження припинити працю останнього атомового реактора совєтської конструкції у місті Ґрейфс вальд у колишній Східній Німеччині. Три інші реактори подібної потужности і тієї ж самої конструкції, були зупинені раніше. Пояснюючи мотиви закриття східньонімецьких атомових електростанцій, німецькі спеціялісти підкреслили в першу чергу небезпеку нуклеарної катастрофи, подібної до чорнобильської, бо майже всі реактори совєтської конструкції є однаково небезпечні і недокладно збудовані. Не зважаючи на те, що електрична енергія може значно подорожчати, місцеве населення задоволене припиненням праці атомових реакторів.

ФІНЛЯНДІЯ ДАЛА ДОЗВІЛ своєму Червоному Хрестові доставляти медикаменти і медичні знаряддя до Іраку, для дитячих шпиталів, особливо тих, де лікуються діти хворі на рака і левкемію. Сума допомоги досягне мабуть 100,000 дол. Представник фінляндського Червоного Хреста додатково повідомив, що до Іраку буде доставлено понад 1,000 кілограмів антибіотиків, а також порошковане молоко для дітей. Ця допомога була схвалена комісією Організації Об'єднаних Націй, яка наглядає за виконанням резолюції Ради Безпеки у відношенні до Іраку.

МИНУЛОГО ТИЖНЯ парлямент Чехо-Словаччини прийняв рішення надати більші автономні права двом своїм республікам, головно в ділянці внутрішньої політики й економіки. З цього рішення скористаються Чехія і Словаччина. Остання вже віддавна домагається повної автономії, а на території республіки зростають націоналістичні і сепаратистичні тенденції. Вершком напруження між федеральним і республіканським урядом була заява словацьких чинників, що вони, у випадку дальшого вияву празького імперіялізму, зупинять доставу бензини з СССР до Чехо-Словаччини, труби достави якої пробігають через територію Словаччини. Федеральний уряд залишає за собою право формувати і унапрямлювати зовнішню політику, оборону, розвиток економіки і фінансів. Решта справ полагоджуватимуть республіканські уряди.

В РІЧНОМУ ЗВІДОМЛЕННІ Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО) говориться, що Москва зменшила видатки на оборону в 1989 році на чотири відсотки. Така тенденція зменшення буде продовжуватися до 1995 року. Переразховуючи витрати на карбованці у звіті говориться, що СССР витратив на оборону від 135 до 160 більйонів карбованців. Ці цифри, на думку спеціялістів, є дуже спірними, а може навіть неправдивими, бо вони не включають розходів тих установ, які тісно пов'язані з оборонними цілями. В 1989 році Москва видала аж 17 відсотків всього валового національного продукту на оборону, тоді коли членські країни НАТО в тому ж часі тільки 4,4 відсотки. В кінці звідомлення говориться, що на Заході ніколи не будуть знати докладних цифр видатків на оборону в СССР, бо Москва скриває майже половину видатків, підтасовуючи їх під інші рубрики.

В АМЕРИЦІ

ПІСЛЯ ПОСТІЙНОГО ЗВОЛІКАННЯ впродовж кількох місяців серйозних дискусій над американською політикою в околицях Перської затоки, Конгрес вкінці здав собі з того справу, що вже немає більше часу на те, щоби цю справу відсувати на дальші пляни. Якщо дипломатичні заходи не переконають президента Саддама Гуссейна, щоби відтягнути свої війська з Кувейту до 15-го січня, то Конгрес таки мусітиме вирішувати чи дати президентові Джорджеві Бушеві зелене світло на те, щоби силою усунути іх звідтіля. Одначе ця справа є дещо скомплікована, бо в першу чергу Президент не зобов'язувався, що такого схвалення буде вимагати від Конгресу, заявляючи тільки, що над такою можливістю він „застановляється". З другої сторони, демократи, які домінують у Конгресі, не виявляють зацікавлення щоби на цьому настоювати, зокрема коли йдеться про категоричну відмову ужиття військової сили. Натомість демократичні провідники вирішили змінити дату післявакаційного урядування Конгресу на 3-го січня, а не як було заплянована спершу на 23-го січня.

ЛЕТУНСЬКА ЛІНІЯ „Американ Ейрлайнс" у неділю, 16-го грудня, погодилася на купівлю маршрутів летунської лінії „Транс Ворлд Ейрлайнс" між ЗСА та Лондоном за 445 міл. дол. Це, як твердять спостерігачі та аналітики комерційного світу, вказує на те, що в цей критичний для менших летунських ліній час з уваги на неспокій в околицях Перської затоки, а з тим й значне подорожчання пального, сильніші фінансово летунські лінії купують найкращі прибуткові маршрути.

ВІДБУДОВУЮЧИ САН ФРАНСІСКО після останнього землетрусу, провідники цього туристичного міста турбуються новими проявами, що виникають в одній з найбільших туристичних атракцій їхнього міста, а саме дільниці, „Китайського міста", що є відомою зі своєї оригінальности по цілому світі. Досі ця частина Сан Франсіско була рівночасно незаможним гетто для старших і новоприїжджих китайських іміґрантів, центром одежної індустрії, меккою туризму та економічним, громадським і релігійних центром для 200,000 мешканців міста китайського походження. Новими проявами у цьому мальовничому закутку міста є чим раз частіше виникнення на головних вулицях „Китайського міста" дешевих крамниць з фотоапаратами, відеокасетами та розмальованими сорочинками. Провідники цієї громади уважають, що посередньою причиною цього лиха є останній землетрус, який зруйнував багато будинків, не говорячи вже про людські жертви. Тепер стейтові закони вимагають від власників тих будинків, що залишилися цілими додаткових коштовних протиземлетрусних підсилювачів, а це не є кожному під силу. Результат такий, що багато власників продають свої крамниці будь-кому та виїжджають.

Вшанували проф. Я. Рудницького в Монтреалі

Монтреаль (БУІ). — Заходами місцевого відділу Об'єднання Прихильників ДЦ УНР при співпраці Бюра Української Інформації відбулося тут у приміщенні собору св. Софії на Розмонті громадське відзначення 80-ліття життя й 50-ліття професорської праці д-ра Ярослава Рудницького, відомого українського культурно-наукового й громадсько-політичного діяча.

З уваги на небажання його робити якийсь „тестимоніяльний" бенкет, чи академію-концерт, аранжери вечора влаштували його публічну доповідь на тему цьогорічних міжнародних конгресів, у яких він брав участь у Европі. Замість запитів і дискусії влаштовано несподіванку — відзначення його двох ювілеїв.

Програмою проводила Галина Сеншин, голова ОП ДЦ УНР, яка крім власного привіту відчитала гратуляційного листа від Уряду УНР — його ресорту культури й науки за підписом проф. Володимира Жиля. Відтак Ярослав Кульба, голова Конгресу Українців Канади в Монтреалі, оприлюднив привіти від прем'єр міністра Канади Браєна Малруні й від лідера парляментарної опозиції Герба Грея з Оттави. Ювілейну грамоту від міністра багато культурности Геррі Вінера

Проф. Я. Рудницький

вручила ювілятові Таня Носко-Оборонів, голова Бюра Української Інформації з Ляшину, Кве.; вона ж передала привіт від парляментаристів і від керівника Українського Відділу багатокультурної програми Національного архіву мгра Мирона Момрика; на закінчення вона відчитала свій привіт і побажання у віршованій формі. Від провінційного уряду Квебеку, його міністерства іміґрації й етнічних груп вітав ювілята мгр Евген Орищук.

Зворушливим для всіх був привіт з України від Української Наукової Асоціяції в Києві за підписом д-ра Олександра Демченка, який вручила ювілятові Ольга Гуменюк. Особисто вітали проф. Рудницького о. д-р Ігор Куташ, керівник радіопрограми „Український час", Ярослав Пришляк від земляків Стрийщини і д-р Марко Антонович від родини.

Вечір закінчено многоліттям, подякою ювілята за несподіванку та чайним прийняттям

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347-UNAW, (202) 347-8631 (факс)

Postmaster: Send address changes to:

Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і money orders виставляти на: Svoboda

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, допучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Допомога харчами Кремлеві

У четвер минулого тижня, 13 грудня 1990, президент Буш у присутності совєтського міністра закордонних справ Едуарда Шеварднадзе проголосив, що Америка допоможе Совєтському Союзові в його теперішній харчовій скруті харчами на суму до одного більйона долярів. Сказано, що це будуть головно достави збіжжя і зерна. „Ню Йорк Таймс" з 14 грудня ц. р. приніс про це на 1-ій сторінці широку вістку. У тому самому числі на іншому місці було повідомлення про проголошення вийняткового стану у Грузії. Коментуючи ці події на редакційній сторінці, А. М. Розенталь, знаменитий знавець відносин в СССР, не піддає сумніву саму потребу помогти Совєтському Союзові, щоб не створилась там харчова катастрофа, дармащо таврує односторонність політики уряду Буша, який байдужний до голоду в Судані й Етіопії. Але правильно дивується, що нехтується проблема: хто має ту допомогу розділювати і кому.

Коли будь-яка трансакція ведеться між двома державами, як у даному випадку між ЗСА і СССР, то перебирає імпортований крам і розподілює його державний апарат. У листопаді цього року створено в Совєтському Союзі таких апарат під керівництвом КҐБ. Це ніби тому, щоб забезпечити транспорти харчів, які прибуватимуть з Европи (головно з Німеччини) й Америки, від розкрадання їх та скерування на чорний ринок. Але кожна сяк-так притомна людина, яка орієнтується у традиційній, закоріненій практиці в СССР, знає, що партійно-державна верхівка в Совєтському Союзі ніколи не відчувала браку харчів. Відома всім громадянам СССР практика, що з державних пекарень, м'ясарень та інших харчових центрів постачають найкращі продукти партійно-державним достойникам просто додому, а не до крамниць. Коли КҐБ контролюватиме транспорти харчів і розподілюватиме їх, то це так само, як довірити вовкам, що пильнуватимуть безпеку овець.

А. М. Розенталь звертає увагу на два інші моменти: поперше, УССР є єдиною державою в Европі, яка все ще не признає своїм громадянам свободи рухів. Там тільки відхилено залізну завісу, але вона існує далі. Правда, сам Розенталь подекуди виправдує ту аномалію, признаючи, що при існуванні повної свободи рухів черга втікаючих з СССР людей тяглася б від Балтики до Владивостоку. Друга причина ще поважніша. Більйонові суми призначає Европа й Америка на рятування від голоду Совєтського Союзу без ніякої передумови щодо політичної свободи в СССР. А. М. Розенталь правильно пригадує апель, що його подали Російська СФСР, Грузія, Вірменія, Україна й Прибалтійські країни, щоб закордон пересилав свою допомогу їм, а не центральній владі у Москві. Ленін провів Жовтневу революцію під гаслом „Вся влада робітникам і селянам". Відомо, в чиїх руках опинилася вся влада й хто її тепер зберігає.

На цьому місці була вже мова про те, що Захід з Америкою у проводі допомагає Ґорбачову не так з гуманітарних спонук, як суто політичних, щоб рятувати загрожений режим Ґорбачова. Він з усіх можновладців СССР ще найкращий, найдогідніший контраґент. Захід з Америкою смертельно боїться хаосу на сході Европи, який виразно загрожує імперії. Але европейський Захід і Америка не здають собі справи з цілком особливої совєтської дійсности. Недавно показували на американських телевізійних екранах, як якийсь державний контролер ходить від крамниці до крамниці і перевіряє тамошній крам. Виявляє, що полиці порожні, але у різних сховищах приховані всілякі харчі, включно з кав'яром. Злодійство, обманство, спекуляція, брехунство — це все настільки глибоко вкорінені риси совєтської, комунізмом здеправованої людини, що вони не зникнуть від радісного повідомлення про рішення президента Буша. Розпочинається новий великий експеримент. Якщо центральний уряд у Москві вестиме далі репресійну політику супроти визвольних рухів і прийде до зударів та одночасно виявиться крадіжки харчів, що прийшли з-за кордону, може створитись для президента Джорджа Буша незручна ситуація.

Микола Бараболяк

„ДАЙОШ РЕСПУБЛІКУ НОВОРОСІЯ"

І

У „Свободі" були короткі інформації про колонізацію українського Чорномор'я сибіряками та про заходи створити на тому терені незалежну російську республіку. В „Літературній Україні" з 22-го листопада надруковано статтю на цю тему під заголовком, який ми прийняли в наголовку для цієї інформації. Автор статті пов'язує ці два питання в одне. Для ясности я потрактую їх окремо.

Колонізація

В статті пишеться: „Неукраїнці їдуть жити на Україну, українців під різним приводом везуть на поселення в Амурську область, Хабаровський і Приморський краї. Цифри, які ми одержали від Республіканського центру зайнятості, невтішні. За 1989 рік з України на Далекий Схід виїхало понад 2000 сімей та понад 9000 одинаків. За перше півріччя 1990 виїхало більше 2000 сімей і близько 5000 одинаків. Як бачиш, читачу, шлях „Україна — Далекий Схід" уторований добре, і, мабуть, не випадково у Приморському краї з'явилися такі населені пункти: Хорол, Чернівка, Мала Полтавка, Велика Полтавка. Якщо так і далі триватиме, то там невдовзі з'являться такі міста, як Нью-Київ, Нью-Львів або Нью-Одеса..." Стільки про виселювання з України. Більше про колонізацію України сибіряками; „Уже кілька років південь України, особливо прибережна зона Причорномор'я, та райони, що межують із Басарабією, з чийогось високого повеління і без згоди корінного населення форсовими темпами забудовуються для організованих переселенців — жителів Тюмені, Якутії, Камчатки та інших регіонів Російської Федерації... У приморській смузі, де суворо заборонена прописка жителів України, наче гриби після дощу, виростають не тільки селища, а й цілі містечка запланованих російськомовних переселенців." Спонзорує ці поселення Норильський металюргійний комбінат „Головалмаззолото". Ось текст „Пропозиції" того комбінату про розмір проєкту: „Норильський гірничо-металюргійний комбінат здійснює будівництво та проєктування десяти 32-двоквартирних будинків і одноквартирних котеджів у межах смт. (селище міського типу. — Ред.). Овідіополь для 150 сімей працівників Норильського комбінату, дитсадка на 280 місць, школи на 1,176 учнів, очисних споруд, магістральної траси каналізації, котельної; сприяє розширенню Овідіопольського консервного заводу, щоб забезпечити роботою нових жителів..." „Головалмаззолото" здійснює будівництво житлового масиву з усім комплексом соціяльних питань — поліклініка, магазин, поштове відділення, телефонізація, перукарні, школа та дитячий комбінат..."

Навівши текст цих постанов комбінату „Головалмаззолото", з чого виходило б, що той комбінат прямо диктує місцевим органам влади (очевидно в імені якоїсь вищої влади, хоч не київської!), автор статті інформує, що „два 26-квартирні будинки уже здано, а ряд будинків завершується в селищі Дальник Біляївського району; 56 будинків заселюються в селищі Петродолинському під Одесою; селище з 500 будинків розпочали будувати біля райцентру Ананьїв. Повним ходом зводяться десятки побудов у Дофінівці Комунтернівського району поряд із морськими пляжами. Біля 12-тисячного райцентру Овідіополь, де заплянововано звести будинки ще на 13 тисяч населення, поки що дальше будівництво гальмується масовими протестами овідіопольців, де тисячі дітей українців уже записані в документах російськомовних шкіл — росіянами. Місцевими радами Фонтанки, Візірки, Сичавки, Кароліно-Бугаза та інших причорноморських селищ відведено під забудову переселенцям — без обговорення питання на сходинах населення — родючі чорноземи та морські пляжі з розрахунком на тисячі будинків. Куди берегом моря не підеш, усюди здійснюється прискорене будівництво всупереч рішенням Одеської та інших обласних Рад про сувору заборону зведення будинків у трикілометровій зоні. Складається враження, що ухвали місцевих Рад стосуються тільки місцевих жителів, але втрачають будь-яку силу, коли йдеться про масове заселення півдня України прибульцями з Півночі. Не діють ці закони теж і на офіцерський склад: сотні дачних будинків якого буквально за останній 1989 рік виросли біля селища Григорівка Комінтернського району. „Милують" зір обкладені білою цеглою з орнаментом котеджі військовиків. Але чи не за рахунок це жителів Пересипу, Молдаванки, де будинки валяться від ветхости?

Навозиться людей зі Сибіру, а для жертв Чорнобиля місця нема! Поселюються на соняшному Чорномор'ї люди із далекої півночі, здорові, а нещасні жертви нуклеарної катастрофи далі тримаються у зачумлених місцях. На прикладі такої переселенчої акції „Головалмаззолото" ясно видно, хто має владу в Україні. Не мають її і Кравчуки, ні навіть Гуренко, а всесильний провід КПСС. Він дає директиви на всю країну і знаходить послух.

Закінчення буде.

Яків Мушинський-Гудемчук
Кошалін, Польща

Хрест

У метушливім повсякденні,
Немов невидиме ярмо,
Ми всі хрищені й нехрищені
Свій хрест до скону несемо.

Чи не якісь це примхи Божі,
Чи може просто Божий дар.
Що всі хрести на себе схожі
І тільки різний їх тягар.

Та хрест один є поміж ними,
Найважчий хрест понад усе.
Це той — на кожнім кроці зримий,
Що мій народ його несе.

Не Бог завдав його на плечі —
Сусіди добрі завдали.
І не було від нього втечі —
До нього плечі приросли.

Стікав народ і кров'ю й потом,
З трудом ступав він по тернах,
Його стражданням і скорботам
Проклався довгий-довгий шлях.

Але не падав на коліна
Під тягарем свого хреста,
Бо знав — мине лиха година
І усміхнеться воленька свята!

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЗА КОНЦЕНТРАЦІЮ Й ЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ УКРАЇНІ

Майже кожного дня пошта приносить часто за підписами невідомих людей заклики різних груп складати пожертви на допомогу відродженій Україні. Подібні заклики появляються й у пресі. Проте ці люди доброї (а може й злої) волі не відчитуються з зібраних фондів, ані не звітують в чиї руки вони попали в Україні та кому вони в розподілі дісталися, хто покористувався ними, за яким ключем їх розподілюють — за національністю, чи за територіяльним принципом. Бо є велика різниця поміж „ми з України" й „ми — українці".

Всі музично-вокальні, танцювальні, розвагові ансамблі представляються публіці „Ми з України", хоч поміж ними крім „ангелів охоронців" із розвідчих відділів, бувають теж виконавці неукраїнської національности. Взагалі на батьківщині уникається національного визначника, а послуговується територіяльним. Слово „український" заступається „з України", „в Україні", „на Україні". Існує, наприклад, Спілка Письменників України, тобто можуть належати до неї письменники всіх національних груп, які проживають в Україні. Це не означає, щоб у демократичній Україні, до якої прямує наш народ, не існували, чи не могли б існувати й іншо-національні спілки письменників.

Це одна проблема. Друга: діяспорні громадські організації влаштовують різні імпрези гостей з України й зазначають — дохід призначений на таку-то ціль в Україні. На тому й кінець. Вони ніколи не відчитуються перед громадськістю скільки було прибутку, скільки видано за залю, скільки виплачено гонарару виконавцям, скільки залишилося „чистого" прибутку, в чиї руки він попав в Україні, хто ним покористувався.

Треба привітати ініціятиву допомоги батьківщині людьми доброї волі. Хай вони ведуть свою національно-гуманітарну акцію. Одначе вказаним є, щоб проспективні жертводавці знали з ким мають до діла. Тому всі ці згуртування, які появляються мов гриби після дощу, повинні реєструватися в одній із центральних допомогових установ, як ЗУДК, СКВУ, або в інших більших установах, які мають добру репутацію, наприклад, обезпеченеві союзи. Друга вимога, щоб ці згуртування звітували перед громадянством із своєї акції, зокрема з фінансової, чи якоїсь іншої матеріяльної допомоги — одягом, харчами, книжками тощо. Така реєстрація під „дахом" відомих довголітніх установ здобуде довір'я громадянства. Ці зауваги не стосуються до індивідуальних філантропів так довго, доки вони жертвують тільки особисто. З хвилиною, коли вони закликають і других філантропів спільно складати пожертви, вони теж зобов'язані відчитуватися прилюдно.

Ці спостереження й зауваги не спрямовані проти акції допомоги Україні, але за спрямування цієї акції на загально-прийняті органі-

(Закінчення на стор. 4)

Юрій Р. Рибак

ЗІ СВІТУ ШОКОЛЯДИ

Здається, що нема людини, яка б не любила солодощів. Тому у часі святочної пори року згадаймо незлим, тихим словом і шоколяду. Для її виробу потрібно сировець, а його дають плоди какавового дерева, яке за мехіканською леґендою є даром богів. Взявши це до уваги, шведський ботанік Карло фон Лінне (1707-1778) надав цьому дереву латинську назву Theobroma себто „страва богів", бож Theos — це Бог, а Broma — страва. Знова ж видова назва „какао" принялась так, як її фонетично сприймали тоді перші еспанці з експедиції Кортеза у 1519 році. Вже перед тим азтеки-індіяни древнього Мехіко з насіння какаового робили густий, гіркий напиток у виді пінистої води, себто „шоколатль", від чого вивелась „шоколяда"...

На жаль, напиток не був до смаку еспанцям, і вони додали до нього цукор, спеції, а замість зимним подавали гарячим. Новоприправлений напиток став популярним на еспанському королівському дворі, а какаове дерево почало рости на еспанських екваторійних територіях, де панує гарячий клімат із постійною вологістю. Продовж століття шоколяда-напиток став високодоходовою засекреченою індустрією в Еспанії. Та прийшов час, коли еспанці втратили виробничий монополь на напиток, і він свобідно помандрував собі по Европі, де зустрівся з новими змінами. Ось, між іншим, у 1875 році швайцарець Даніель Петер винайшов спосіб виробу такої молочної шоколяди, що можна теж їсти, а не лише пити як дотепер.

І хоч у методах самого виробу шоколяди зайшли великі зміни, то какаове дерево продовжує рости зовсім так, як за часів азтеків хіба з тією різницею, що поширилось на коло 16 країн, а Південна Америка втратила першенство у користь Африки.

Треба признати, що какао є тяжкостравне, бо має велику кількість товщу, і тому для виробу шоколяди його відтовщують. Какаові макухи розмелюють на дрібний порошок, що є властивим какао, яке п'ємо. З насінних оболонок роблять фарбу, чи т. зв. какаовий чай та каву, бо в них є теобромін, який заступає кофеїн. Какаовий товщ служить у фармації до виробу пілюль, мастей, кремів, а в косметиці — до найкращого роду мила. Шоколяда для пересічного американця є щоденним явищем: він споживає коло 10 фунтів річно, одначе є одиниці, які споживають далеко більше, бо негодні без неї жити. Нинішня, бо, шоколяда — це не тільки солодощі, але й харч високої якости, бо має в собі вуглеводи, товщі, протеїну, а теж вітаміни та мінерали. Багато осіб, праця яких вимагає фізичної витривалости, як, наприклад, вояки, мандрівники, спортовці, покладаються на шоколяду як джерело скорої енергії.

Вартість шоколядового виробництва в ЗСА сягає п'яти більйонів долярів річно, а першу американську фабрику шоколяди відкрито в Новій Англії у 1765 році. Найбільшими продуцентами нині є Герші та Марс.

І ось яких сто миль на захід Філядельфії розташувалося маленьке містечко Герші, назва якого є родинним ім'ям Мільтона, що, як кажуть, зробив для молочної шоколяди те саме, що Генрі Форд для автомобіля. Він, бо, не тільки випродукував високоякісну шоколяду, доступну кожному, але на місці виробу цієї шоколяди створив своєрідне соціоекономічне довкілля. Мільтон Герші, який помер у 1945 році, став не лише антрепренером і передовим продуцентом американської шоколяди, але теж виховником та філантропом, бо зиск із своєї шоколяди призначив на шкільне виховання дітей і молоді. І його заповіт продовжується, бо у школі є понад 1,000 учнів. Вони одержують науку безкоштовно, а до цього найкращої якости одяг, мешкання, медичну опіку, речі першої потреби і гроші на витрати. Наголос у навчанні ставиться на фахове вишколення і привчання до позашкільного заняття від помочі в кухні, направок будинків до доглядів городів, а навіть доїння корів.

Щорічно три мільйони туристів відвідують Герші з бажанням побачити на власні очі, як роблять шоколяду. Для цієї мети побудовано окремий павільйон. Тут при допомозі механічних, звукових та оптичних трюків глядач має змогу — з вигідного візочка в русі — побачити „світ шоколяди".

Ось перед його очима з'являються тропічні плянтації какаового дерева. І дивний образ. Плоди звисають безпосередньо зі стовбура дерева, а насіння, т. зв. „какаові боби", — це головний складник шоколяди, крім цукру та молока. Колись у Швайцарії Генрі Нестлє вживав конденсоване молоко, а Мільтонові Герші по довших експериментах вдалося використати свіже. Тому і перед глядачем пересуваються пенсильванійські пасовища з особливою расою гольштайнських корів. Відтак з'являється показ самого процесу виробництва шоколяди включно зі способом автоматичного опакування... Переїзд повз рекламові експонати, і голосним акордом музики тура у світ шоколяди кінчається... Але це не все, бо якраз тепер збуджується бажання та смак на шоколяду... А вона, звичайно, солодка, хоча буває і „гірка", про що переконався сам Мільтон Герші, бо мав багато невдач. Все таки остаточно вийшов переможцем, бо завжди вважав, що суть життя не в тому, скільки разів людина впаде, а в тому, скільки разів вона встане!

Мирослав Семчишин

ЯК УТВЕРДЖУЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКА МОВА В УКРАЇНІ

(Факти і перспективи)

II.

Загальну ситуацію на відтинку утвердження української мови як державної і законодавства, яке мало б цьому сприяти, дуже реально відобразив у своїй основній доповіді на Звітно-виборчій конференції ТУМ (Київ, 28-30 вересня) професор Київського університету, голова освітньої комісії ТУМ А. Погрібний. „Будьмо реалістами, — говорив він. — Ситуація, за якої розпростуються крила нашій мові, настільки нетривка й небезпечна, що кожен, хто тверезо здатний оцінювати стан речей, неодмінно перестереже: не евфоріймо (тобто надмірно не радіймо. — МС), бо таки не успіхи насамперед впадають в очі, а незчисленні прояви саботування прийнятого Закону і його невиконання". Такий стан справ має дві причини: 1)під даний Закон не підведено ніякої фінансової бази (а для русифікації шкіл така база була!); 2)Закон не передбачає жодної відповідальности за його порушення чи невиконання. Щобільше, йому суперечить всесоюзний Закон з квітня 1990-го року. Отже впровадження Закону відбувається не на державних, а на аматорських засадах. Право на рідну мову треба собі виборювати!

Коли ж роглянути друге питання — яка є психологічна постава народних мас України до державного Закону про українську мову?, то тут справа дещо складніша, оскільки мається тут до діла з цілим комплексом проблем, які вимагають ґрунтовнішого дослідження. В нашій ситуації ми можемо тільки коротко зупинитися на особливостях національного складу населення сьогоднішньої України, ознайомитися з деякими фактами, які у великій мірі сприяють (або можуть сприяти) чи утруднюють (або можуть утруднювати, а то й гальмувати) процес відродження українського мововжитку в найширшому розумінні цього слова. Не маючи достовірної статистики (а то навіть приблизної) про всі реґіони України, покористуємось, хоч би тільки для загальної інформації, деякими нам доступними даними. На цю тему, що являє собою в етнічному сенсі сьогоднішня Україна, появилось у наших періодиках останнього часу декілька загальноінформаційних статтей, які характеризують внутрішньо-національні відносини на нашій Батьківщині і подають деякі дані. „Про долю української мови" помістив цікаву статтю в тижневик УНСоюзу „The Ukrainian Weekly" Яків Литовський, колишній довголітній (жидівської національности) мешканець Києва, прихильний до наших національних стремлінь. Посилаючись на щоденник „Вечірній Київ", він стверджує, що 99 відсотків росіян столиці України вважають російську мову рідною, а тільки 79 відсотків українців рідною вважають українську (в той час тільки 56 відсотків вірменів, 30% татарів, 9% поляків і 5 відсотків жидів говорять своїми рідними мовами). За останніх 20 років українська мова в щоденному мововжитку збереглась тільки в Західній Україні. В Полтавській, Вінницькій, Житомирській областях вона збереглась тільки у селах, при чому вона засмічена російськими словами, фразами і т. п. В Донецькій і Луганській областях, де після Другої світової війни масово поселилися неукраїнці-пришельці з різних реґіонів в СССР (бож тут центр вугільної промисловости) українська мова існує тільки в офіційній пресі.

Подібна ситуація у таких великих індустрійних чи культурних центрах як Київ, Харків, Запоріжжя, Дніпропетровське, Одеса. Ще кілька років тому на кожних шість шкіл Києва тільки в одній школі велося навчання українською мовою, а щоденний наклад „Вечірнього Києва" російською мовою двічі перевищував його українське видання (від січня 1991 року „В. Київ" виходитиме тільки українською мовою. — МС). Майже всі фільми, продуковані в Україні, — російські, а з десятка театрів у Києві тільки два ставлять свій репертуар українською мовою. І ще одна немаловажна подробиця: в українському парляменті (у Верховній Раді) багато депутатів не володіють українською мовою, хоч її розуміють і читають по-українському.

Про стан і результати русифікації в деяких областях України пише теж на сторінках „Ukrainian Weekly" А. Кармазин. Користуючись офіційними даними, він стверджує, що в Донецькій області за переписом населення 1989 року до української національности признавався 51 відсоток мешканців, 43 відсотки становили росіяни, решту — жиди, білоруси, татари і т. п. Шкільна статистика, одначе, показує нам куди гіршу картину, бо в цій же області на 1212 шкіл з російською мовою навчання є тільки 105 з українською (!) Ця статистика не стосується середніх чи спеціяльних шкіл, ані теж вищих учбових закладів, в яких домінує виключно російська мова.

Не краща картина на шкільному відтинку в серці України Полтаві, де із 40 тисяч учнів 26 тис. вчащає до російськомовних шкіл. В багатьох дитсадках вживається виключно російська мова, а Полтавський педінститут, що готує майбутніх учителів, зовсім русифікований. В останньому часі за відрадне явище можна вважати те, що математично-фізична програма навчання в інституті проходить уже в українській мові, і що Міська рада міста почала в своєму урядуванні користуватись уже українською мовою.

Багато кращу картину дають деякі дані з західних областей України. Як зразок можуть послужити такі дані про Львів: тут у 1977-89-их роках прийшло до збільшення кількости населення із 665 тис. до 786 тис., а в 1989 році було там 79 відсотків українців, 16 відсотків росіян, з яких кругло 50 відсотків говорить по-українськи, а 60 відсотків українців розуміє російську мову.

Всі ті числові дані про стан населення в деяких областях України, а теж дещо про українське шкільництво в них не дають нам справжньої картини того, яка насправді ситуація в сфері української мови як у загальному, так і в ділянці шкільництва, бож відсоткова більшість українського населення в якійсь області не може бути ґарантом існування, пропорційно до числа населення, кількости українських шкіл, або що згідно з Законом про державну мову прийшло там до масового українізування зрусифікованого шкільництва. Прикладом цього може бути Донецька область, де більшість населення творять українці (51%), а кількість шкіл з українською мовою навчання становить всього 10 відсотків (1212-105).

Продовження буде.

ТРИ ГОДИНИ У РОДИННОМУ КОЛІ

У залі Українського Народного Дому в Ню Йорку під час обіду з нагоди Дня подяки.
Світлив Осип Старостяк

Багатим на події в Україні, як і на різноманітні імпрези в діяспорі, видався рік 1990-ий. Щораз частіше приїжджають до нас гості з рідного краю — видатні політичні діячі, письменники, мистці, музики. І кожний з них хоче зустрітися з земляками, розповісти про ті великі зміни — добрі і погані, — що відбуваються на нашій Батьківщині, нав'язати тісніші контакти, а то й подякувати за допомогу, яку надають їм українці Америки. І ми прагнемо не пропускати такі зустрічі: вони приємні, корисні, потрібні. Однак нерідко чуємо нарікання: „Забагато імпрез, ми насичені ними, не встигаємо побувати скрізь". Тому управа Клюбу сеньйорів при Товаристві „Самопоміч" в Ню Йорку, влаштовуючи у неділю, 25-го листопада, обід-зустріч з нагоди Дня подяки, не покладала великих надій, що прийде так багато людей. Не мала надії, але до прийняття приготувалася якнайкраще.

Ще задовго до початку обіду до Українського Народного Дому почали сходитися гості: члени кредитівки, сеньйори з родинами. Дехто навіть приїжджих з України запросив. Мовляв, нехай бачать і вдома розкажуть, як ми тут живемо! Бо багато років про діяспору писали там у газетах різні нісенітниці: і голодують, і сірник надвоє ділять, і на вулиці ночують. Нині змінили платівку. Приїжджають навіть міністри-комуністи, руку простягають: „Дайте — не минайте!"

Гостей зустрічали господарі імпрези: Лідія Савойка — голова Клюбу сеньйорів, члени управи і по-святковому накриті столи. По обличчі господарів було видно: гостям тут раді.

Місця за столом займають Лідія Савойка, Іван Винник — адміністратор Українського Народного Дому, отець Лев Ґолдейл, ЧСВВ, з церкви св. Юра в Ню Йорку, д-р Богдан Кекіш — президент федеральної кредитової кооперативи „Самопоміч", д-р Іван Сєрант — головний скарбник, адв. Роман Гуглевич — колишній довголітній президент кредитівки, колишній голова Комітету Об'єднаних Українсько-Американських Організацій, д-р Ярослав Падох — голова Наукового Товариства ім. Шевченка, академік Олег Романів — член-кореспондент Академії Наук України, професор Львівського університету, Михайло Юзенів — голова Відділу Об'єднання „Самопоміч".

Відкрила імпрезу Лідія Савойка. „День подяки є одним з найкращих американських свят, — сказала вона. — У цей день ми відзначаємо наші досягнення на благодатній землі Вашінґтона, яка стала нам другою Батьківщиною, і молимо Бога про краще завтра для нас і нашої матері-України". Л. Савойка привітала присутніх з Днем подяки, від імени Клюбу сеньйорів побажала всім дальших успіхів і подякувала спонсорам — дирекції федеральної кредитової кооперативи „Самопоміч" за фінансування цієї зустрічі-обіду.

Іван Винник коротко розповів про свято Подяки, підкресливши при цьому, що „наша історія подібна до історії перших поселенців Америки". Він згадав про перших українських поселенців, які, прибувши у вільний світ, „зі своїх скромних заощаджень будували школи, церкви, народні доми", прагнучи виховати своїх дітей і внуків в українському дусі, зберегти наші традиції, мову, мистецтво, релігію. „Ми повинні подякувати Всевишньому за всі ласки, які ми осягнули у вільному світі, за ту свободу, яку ми маємо, бо такої свободи, як в Америці, нема ніде", — сказав на закінчення І. Винник. Сказав — як думав: щиро, від душі. І під цими словами міг би підписатися кожний з присутніх у цій залі.

Відтак о. Лев Ґолдейл, ЧСВВ, проказав молитву-подяку і „Отче наш", яку повторювала уся заля.

Оплесками відповіли присутні на поздоровлення гостя з України — академіка Олега Романіва, голови НТШ у Львові, яке було відновлене там у жовтні минулого року. „Мені надзвичайно приємно зустрітися з вами в цей день американського свята Дня подяки", — сказав львівський вчений. Він з захопленням говорив про українську діяспору, розповів про зміни, що відбуваються на Батьківщині, про працю львівського НТШ, яке він очолює. „Ми постійно відчуваємо вашу руку допомоги", — підкреслив гість і передав привіт „від земляків з України".

Не можна не згадати, що кожний виступ був короткий, щирий і тому доходив до серця слухачів. А всі ті, які мають нахил до виголошування довгих промов, їли в цей час традиційного американського індика і запивали вином.

Д-р Богдан Кекіш від імени дирекції кредитової кооперативи „Самопоміч" поздоровив усіх зі святом і, наслідуючи добрий приклад своїх попередників, теж звернувся до присутніх з кількома короткими, але змістовними словами, усвідомлюючи, що довгі промови, як і довгі листи не справляють доброго враження.

Потім була невелика мистецька частина. Корнель Василик, наш нюйоркський „Лис Микита", як представив його І. Винник, розповідав нові і старі анекдоти, веселив гостей. А співачка Христина Карпевич виконала кілька популярних пісень: „Ой вербо, вербо", „Надії", „Сліз моїх" та „Мальви" Володимира Івасюка. Акомпаньювала їй на фортепіяні молода піяністка з України Оля Протиняк.

Д-р Іван Сєрант, користаючи з нагоди, що на залі зібралося коло 300 осіб, переважно членів кооперативи „Самопоміч", подякував „за довір'я сеньйорів до кредитівки" і звернувся до редакторів, які були присутні на обіді, „щоб частіше писали в наших газетах про нашу кредитівку". Зауваження цілком слушне: замість статтей про Норієґу, АІДС і „Економіку в III кварталі" варто і треба таки більше місця в газетах присвячувати нашим кредитівкам, які зробили і роблять стільки корисних справ для української громади. Яскравим підтвердженням є і ця святочна імпреза-обід, що відбулася завдяки „Самопомочі" — найбільшої української установи Ню Йорку. Від імени відділу Товариства „Самопоміч" його голова Михайло Юзенів подякував дирекції кредитівки „за таке гарне прийняття".

Та й не тільки за прийняття, але й за чудову нагоду зібратися разом, згадати ті далекі роки молодости, тернистий шлях до свободи і перші кроки на американській землі, перші успіхи. Бо День подяки — це і наше свято, свято кожного, хто присутній у цій залі.

У багатьох з них роки посріблили скроні, вирили борозни часу на обличчі, але душею вони і далі молоді. Історія кожного з них — це частка історії нашої Батьківщини.

Приємною і гарною була ця чудова зустріч-спомин, відлуння пам'яті. Ці три години, проведені у родинному колі — в українській громаді Ню Йорку.

Роман Юревич

Вшанували ген. Т. Чупринку

В 72-гу річницю Листопадового зриву і в 40-ву річницю геройської смерти головного командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринки — Романа Шухевича, заходами 42-го Відділу ООЧСУ влаштовано академію, яка відбувалася 25-го листопада в українському католицькому парафіяльному центрі в Юніондейл, Н. Й.

Академію відкрив голова Відділу ООЧСУ Мирон Мицьо. У своєму короткому слові, на тлі згаданих історичних дат, він, між іншим, сказав: „Ще в минулому році, коли ми відзначили Листопадовий зрив й інші важливі події історії українського народу, ми мріяли і наголошували, щоб Боже Провидіння допомогло відзначати ці події там, на рідних землях України. Цього року 1-ше Листопада святкувала майже ціла Західня Україна, а також Київ. З участю тисячних мас народу відбувалися відзначення головного командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринки — Романа Шухевича і символу українського національного руху Степана Бандери. Замаяли синьо-жовті прапори на багатьох державних будинках. Народ в Україні відшукує і відновлює зруйновані могили Січових Стрільців і воїнів Української Повстанської Армії. В Києві проголошено суверенітет України. Україна зробила свій перший крок до волі. Постає питання, чи весь український народ готовий підтримати Україну, щоб вона змогла стати на обі ноги і твердо, не хитаючись, прямувала до повної незалежности. До цього лежить ще довгий і тернистий шлях. Це буде можливим тільки тоді, коли наші організації і провідники в Україні скерують свою силу, енергію і діяльність у східні області України, щоб там вилікувати наш народ від російсько-комуністичного запаморочення і страху і цим самим допомогти йому стати хоча б на маленький рівень національної свідомости. Недавно я одержав листа від своєї сестри, яка з родиною в 1946 р. була виселена з Лемківщини і через Станиславівщину вивезена в Миколаївську область. Вона пише: „Ви там, за кордоном багато більше знаєте про події, які проходять в Україні. Ми тут знаємо дуже мало. Знаємо тільки те, що час від часу побачимо на телебаченні і почуємо в радіо. В нас тут панує темна ніч. Та маємо надію, що рухівці дійдуть і до нас. Тоді напевно і в нас стане краще".

Слова ці не потребують коментарів, закінчив своє слово голова ООЧСУ Мирон Мицьо і закликав присутніх вшанувати хвилиною мовчанки всіх тих, які віддали життя своє за волю України. Далі ведення програми перебрала Оля Пищимуха.

Першою точкою в мистецькій частині був виступ дітей з місцевої школи українознавства Христі Василишин, Наталки і Андрійки Пищимух, які віддеклямували вірш Володимира Переяславця „У свято героїв".

Наступною точкою була головна доповідь, яку виголосив ред. „Національної Трибуни" Ігор Длябога. Його доповідь була блискуче опрацьована на найновіших подіях, які проходять нині в Україні.

Відтак знову виступили діти Катруся Грушка, Марта Макух, Ганнуся і Марко Михайлишини. Вони віддеклямували вірш Романа Завадовича „Слово про Вірний Ліс". Наступною точкою був виступ подружжя Косів з Ню Йорку, які при супроводі музики виконали кілька українських пісень. Присутні мали змогу почути кілька найновіших пісень з України, одна з них, про Степана Бандеру, була виконана на II з'їзді Руху в Києві. Згадані пісні на тасьмах привезла Марійка Мицьо, яка щойно повернулася з Києва.

Святкування закінчено гимном „Ще не вмерла Україна".

Мирон Мицьо

В Гартфорді...

(Закінчення зі стор. 1)

(Віллимантик) — зв'язкові округи.

Присутні заслухали проєкт правильника і затвердили його із незначними змінами. У різному адв. Кузьма подав проєкт праці товариства у ділянці зовнішніх зв'язків і контактів з американськими урядовими чинниками та організаціями, які прихильно наставлені до української справи, особливо потерпілим трагедії Чорнобиля. Він запропонував створення кількох комісій при співучасті професійної молоді.

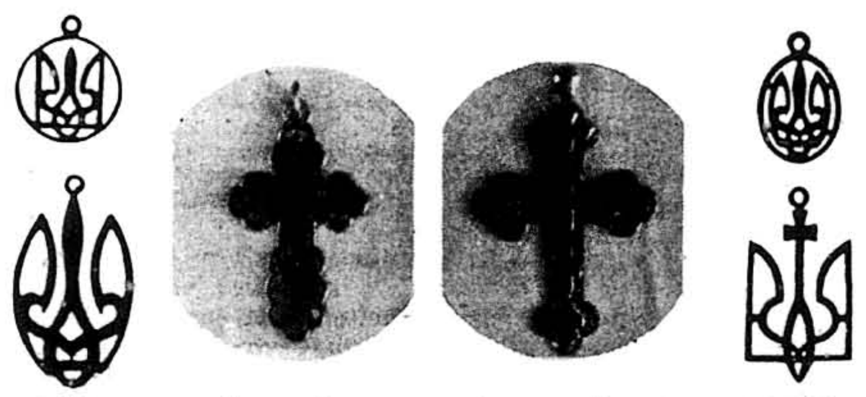
Новообраний голова інж. І. Білинський подякував присутнім за довір'я та зазначив, що перед товариством стоїть велике завдання збірки фондів для допомоги Україні. На вічі було понад 200 осіб.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ прийняв цілий ряд законів, які мають пряме відношення до продукції алькоголю і цигарет та їхньої реклями. Відтепер, наприклад, алькогольні і тютюнові компанії не мають права спонзорувати спортових імпрез. Міжнародна асоціяція спорту критикувала новий закон парляменту, бо вона майже виключно залежна від спонзорства згаданих компаній. Натомість міністер здоров'я Клод Евин заявив, що парлямент і уряд не мали іншого виходу, бо тільки драстичним шляхом можна добитися успіху. Як приклад він подав успішні заходи федерального і стейтових урядів ЗСА.

ПРЕДСТАВНИКИ ДЕРЖАВНОГО департаменту у Вашінгтоні повідомили, що Совєтський Союз відкриє в січні наступного року свій консулят в Ню Йорку в обмін за відкриття такого ж консуляту ЗСА в Києві. В повідомленні Державного департаменту говориться, що це „важливий крок на шляху до поширення туристичних і ділових зв'язків, а також інших дипломатичних справ". В повідомленні не вказано точної дати відкриття консульств в Ню Йорку і в Києві.

На запрошення Центру російсько-східньоевропейських досліджень Мишигенського університету в Ен Арбор, який очолює проф. Роман Шпорлюк, прибув з Києва професор журналістики д-р Володимир Іваненко, який також є головою Київської спілки журналістів.

Після Ліни Костенко і Миколи Рябчука він є третім українським науковцем, який має можливість побувати в цьому університеті, прочитати ряд лекцій та провести дослідження, користаючи з багатих бібліотечних джерел цього університету.

Доповідь проф. В. Іваненка про стан преси в Україні

З глибоким задоволенням треба ствердити, що його перебування тут було вповні використано. Завдяки постійній дбайливій допомозі мгр Мирослави Стефанюк, яка має контакти з місцевою американською пресою, він мав нагоду пізнати докладно цілий процес випуску найбільшої місцевої газети „Фрі Пресс". Довгі детальні розмови із журналістами цієї газети дозволили йому пізнати методи їх праці. Інтерв'ю з керівним диктором однієї телевізійної станції усвідомили цього загальношановного американця з проблемами сучасної України. Перебуваючи там цілий день, він мав нагоду слідкувати як надходячі вістки та повідомлення були опрацьовані до часу їх передачі.

Крім прочитаних лекцій в університеті в Ен Арбор, проф. Іваненко дав дітройтській громаді нагоду запізнатися з сучасним станом преси в Україні, виголосивши свою доповідь у залі церкви св. Покрови. Крім того, Український відділ Вейнського університету в Дітройті, який очолює мгр Віра Андрушків, разом з відділом політичних наук та відділом журналістики, запросили його прочитати лекцію на цю тему, на яку прибуло багато зацікавлених. Рівно ж на запрошення Міжнаціонального Культурного центру Центрального університету в Мавнт Плезант, який очолює д-р Уляна Климишин, проф. Іваненко прочитав там також подібну лекцію. Зацікавлення цією темою було велике і він провадив довші розмови з професорами цих факультетів.

Як він заявив, свобода слова, цей наріжний камінь вільної преси, в більшості держав гарантована конституцією. В Совєтському Союзі, в командно-адміністративній системі, комуністична партія регулювала своїми приписами і законами цілий процес виробництва і розповсюдження друкованого слова.

Тепер, однак, партія втратила свою монолітну позицію, через що існує потреба нового закону про пресу. Такий закон ввійшов у життя 1 серпня цього року. Найважнішою його постановою є знесення цензури. Зформульовано також правила заснування нових видань, що дозволяється тепер і приватним особам. Це є прогресивною сторінкою цього закону, хоч уряд далі залишив за собою право постанови, хто може започаткувати нове видання. Цей закон, правда, забезпечує повну свободу праці журналістів, хоча б цю добу динамічних процесів не дає вистарчаючої гарантії їх прав. На жаль, заробітна платня журналістів є дуже низька. Тому заходить потреба випрацювати новий закон про пресу на Україні, й проф. Іваненко є головою комісії, яка працює над цим проєктом.

Характеризуючи пресу перед „гласністю", він назвав її „пірамідальною",де на вершку стояла „Правда", яка, як речник партії та уряду, була єдиним дозволеним зразком до наслідування. Звідси і та схожість усієї совєтської преси.

Від середини 80-их років ця піраміда почала тріщати. Поволі наступив розподіл між урядовими і партійними публікаціями, нові політичні угруповання почали видавати свої органи. Радіо і телебачення, однак, далі залишаються під повною контролею уряду, будучи його власністю. На Україні є тільки два навчальні заклади, де вишколюють журналістів — У Києві і Львові.

Ряд трудноіщів гальмує вільний розвиток преси. Перше — це брак паперу. Коли в Америці припадає на одну людину 300 кілограмів паперу, то в Совєтському Союзі 30. Заводи, які продукують папір, є на терені Російської республіки. Розподіл запасів паперу був недостатній для України. Папір доводиться заготовляти приватно. Коли офіційна ціна за тонну паперу 300 крб., то договірна ціна для неофіційної преси ' між 2,000 і 3,000 крб. На „чорному ринку" ціна вагається між 5, 000 і 10,000 крб.

Друкарні перебувають в руках партії. Вони спочатку виконують свої замовлення, від посторонніх жадають високих оплат. Їх устаткування, як і устаткування фабрик паперу — антикварне.

Поширення періодики також в руках держави. В першій мірі пошта, якою заряджує Міністерство зв'язку. Останньо піднесено ціни на друк на 80 відсотків, а поштові оплати на 50. Збільшена передплата приводить до зменшення читачів. Уряд і партія про це знають. Це їх спосіб затримувати розвиток вільної преси.

Володимир Баран

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 23-го ГРУДНЯ 1990 р.

Вест Істон, Па. Річні збори 137-го Відд. Т-ва ім. Б. Хмельницького відбудуться в Амер. Укр. Горожанському Клюбі о год. 2-ій по пол. На порядку нарад: звіти та вибір нової управи на 1991 р. Проситься про чисельну участь. — Ст. Колодруб, секр.

За концентрацію...

(Закінчення зі стор. 2)

зованою громадою рейки. Така гуманітарно-допомогова акція діло конечне й шляхетне, будь воно проходить із почуття національної солідарности і з філантропійно-альтруїстичних спонук, будь із особисто-еґоцентричних мотивів — заспокоїти своє „еґо", бачити своє призвище, чи фото в пресі, стати популярним.

Але публічна контроля цієї акції конечна, бо межа поміж добро — і злонаміренням непомітна, її переступити легко. Фінансова справа — річ дразлива й делікатна, тому з нею треба бути обережним — хто, кому й як.

Володимир Барагура
Вудгейвен, Н. Й.

